

Vegyes (érettségi) feladatok

„A filozófia a következő kérdésekre vezethető vissza: Mit lehet tudnom? Mit kell tennem? Mit szabad remélnem? Mi az ember?” A) Kitől származik a fenti idézet? A filozófus nevét írja be a kipontozott helyre! (1 pont) B) Állapítsa meg, hogy a fenti idézetben szereplő kérdések közül melyikhez kapcsolódnak a következő állítások!

a) „Erről tanít a vallás.” b) „Erről tanít az antropológia.” c) „Ezt mutatja meg a metafizika.” d) „Ezt mutatja meg a morál.”

1. Adja meg az antik filozófiával kapcsolatos alábbi meghatározásoknak megfelelő fogalmakat! A fogalmakat írja be a definíció melletti kipontozott helyre!

- a) kezdet, elv; az az állapot, minőség, elem vagy erő, amelyből létrejött a világ
.....
- b) örök, változatlan létező Platón filozófiájában
- c) önálló létező Arisztotelész filozófiájában
- d) szenvedélymentesség (sztoicizmus)
- e) gyönyörűség (epikureizmus)

Az alábbi leírások különböző filozófusokról szólnak. Nevezze meg, melyik filozófushoz kapcsolódnak a következő értelmezések! A filozófus nevét írja be a kipontozott helyre!

a) Az értékek átértékelése filozófiai programjának a neve. Az átértékelés kifejezés pontosan visszaadja a szándékát, a fennálló értékeket nem egyszerűen kritizálni vagy megsemmisíteni kell, hanem átfordítani ellentétükbe, ezzel új értékeket támasztani, a régieket pedig hagyni kiüresedni.
.....

b) Úgy írja le a Felvilágosodást, mint azt a folyamatot, amikor az emberiség végre használni kezdi az eszét, anélkül, hogy külső hatalomnak vetné alá magát; és éppen ebben a pillanatban van szükség kritikára, mivel ennek az a feladata, hogy definiálja az ész legitim használatának feltételeit annak a meghatározásához, hogy mit lehet tudni, mit kell tenni, és mit lehet remélni.
.....

c) A 4. század fordulóján írt Vallomások című műve jól mutatja, mennyi akadályt kell leküzdenie egy értelmiséginek, mire eljut a vallásos hit vállalásáig. A szellemtörténetben ez a mű egyedülállónak számít: egyszerre önéletrajz, önvallomás, teológiai értekezés és filozófiai elemzés.
.....

d) Az Állam című mű szerint az eszményi állam akkor valósulhat meg, ha a filozófusok veszik át a hatalmat, vagy az állam irányítói válnak filozófusokká. Más szóval, az állam irányításának tudáson kell alapulnia. A filozófusnak el kell sajátítania az állam életében megvalósítandó értékekre vonatkozó tudást, vagyis meg kell ismernie az erények ideáit, és ezeket a mintákat szem előtt tartva kell az államot vezetnie.

e) 1640-ben jelentette meg hosszú időn át érlelt metafizikai munkáját, az Elmékedések az első filozófiáról című könyvet. Első ez a filozófia abban az értelemben, hogy a filozófia egész rendszerének alapjairól van szó benne. A cím- és a formaválasztás annak a változásnak megjelenítője, amely a filozofáló ént állította a filozofálás középpontjába.

Kapcsolja össze a következő meghatározásokat és fogalmakat! A meghatározások mellé írja oda a fogalmak betűjelét!

1. eredetileg jó halált jelent, korunkban a méltósággal való meghalás értelmében használják
2. az a filozófiai diszciplína, amely az erkölcsi jelenségek és értékek vizsgálatával foglalkozik
3. gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális integrációk, kölcsönös függésrendszerek és hálózatok kialakulásának a folyamata
4. a biológia és az orvostudomány etikai kérdéseivel foglalkozó, természet- és társadalomtudományokon alapuló interdiszciplináris tudomány
a) globalizáció b) bioetika c) eutanázia d) etika

Határozza meg röviden a következő fogalmakat! Szubsztancia
Ontológia Etika Platóni idea .
. Teológia Filozófiai monizmus .
.

Annak a filozófusnak a nevét írja a fogalmak mellé, akivel a fogalom kapcsolatba hozható!
szillogizmus bábáskodás módszere
részesedés a priori szintetikus ítélet
Übermensch

Kapcsolja össze az összetartozókat! Írja a fogalmakat a meghatározás mellé!

- immanens, teológia, patrisztika, empirizmus, szillogizmus, teleológia
Gondolkodási séma.....	Ismeretelméleti irányzat.....
Hittudomány.....	Korszak
Célokosság.....	Evilági létező.....

A filozófia mely tudományterületeire vonatkoznak a következő kérdések? Válaszát írja a kérdés mellé!

- Hogyan ismerhetem meg helyesen a valóságot?.....
Mi a lét?
- Van-e a helyes cselekvésnek kritériuma?

Sorolja korszakokhoz a következő filozófusokat! Nietzsche, Kant, Platón, Locke, Arisztotelész, Szent Ágoston, Descartes, Heidegger, Aquinói Szent Tamás, Sartre

- Antik görög filozófia.....
Középkori filozófia.....
Újkori filozófia/Felvilágosodás.....
Életfilozófiák.....

Írja be az alábbi meghatározásoknak megfelelő filozófiai fogalmakat!

A fizikán túli létezőkkel foglalkozó tudomány:..... A tapasztalást megelőző ismeret:.....
Önmagában létező, önmaga oka:..... Az

értelem, a törvény, amely a világ lényegének tekinthető:..... A világ nem megismerhető:.....

Mely filozófusokhoz kapcsolódnak a következő idézett gondolatok? "Az emberfölötti embert hirdetem néktek..." "Cogito ergo sum" "Az önszeretet tanácsol, az erkölcsiség törvénye parancsol" "Képzeld el egy földalatti, barlangszerű szálláson – amelynek bejárata a fény felé tárul, és olyan tág, mint a barlang – embereket..."

Melyik filozófiai korszak/irányzat foglalkozik kiemelten a következő problémákkal? Párosítsa őket!
A) Megismerhetőség, igazság, bizonyosság B) Az egyén problémája C) A környezet- és a bioetika problémája D) Az igazság kimondásának nyelvi kérdése E) Hit és tudás viszonya
Skolasztika..... Jelen korunk..... Analitikus filozófia..... Felvilágosodás.... Életfilozófiák.....

A filozófusok neve mögé írja be a filozófiájukra jellemző fogalmak betűjelét!

Platón..... Aquinói Szent Tamás..... Nietzsche.... Kant Descartes..... Locke..... Arisztotelész
módszeres kétely A; skolasztika B; a priori ismeret C; tabula rasa D; idea E; ember fölötti ember F; kategória G

A következő idézetekről állapítsa meg, hogy kitől valók! Cogito ergo sum.
.....nem elég, ha csak annyit mondunk, hogy az erény lelki alkat; azt is meg kell mondanunk, hogy milyen. Isten halott.
.....

Mely filozófusoktól valók a következő idézetek? „...föltettem magamban, hogy bármit, ami valaha eszembe jutott, nem tekintek igazabbnak, mint álmainnak csaló képeit.” -----
„Ha tehát a lélek halhatatlan és többször született, és minden dolgot látott, ami itt, és ami a Hadészban van, semmi sincs, amit meg ne tanult volna; így hát nem csoda, hogy az erényre és más dolgokra is vissza tud emlékezni, melyekről azelőtt tudomása volt.” ----- „Amit egyáltalán meg lehet mondani, azt meg lehet mondani világosan; amiről pedig nem lehet beszélni, arról hallgatni kell.” ----- „Az ötödik utat a dolgok kormányzásából vesszük. Azt látjuk ugyanis, hogy bizonyos dolgok, amelyeknek nincs értelmük, mint a természeti tárgyak, célszerűen működnek, és mindig azt követik, ami a legjobb. Mindebből nyilvánvaló, hogy nem véletlenül, hanem szándékosan jutnak el a célhoz. Azok pedig, amelyeknek nincs értelmük, nem törekszenek a célra, csak valamely megismerő és értelmes lény irányításával, mint történik a nyíl és a nyílász esetében. Tehát van egy olyan értelmes lény, aki az összes természeti dolgokat a cél felé rendezi. És ezt hívjuk Istennek.” -----

Melyik században éltek a filozófusok? Arisztotelész Wittgenstein Kant Aquinói Szent Tamás

Mutassa be a következő filozófiai irányzatok lényegét ! (Lényege, jellemző korszaka, képviselője, ahol ezek megjelölhetők.)

Megadunk kulcsszavakat az egyes irányzatokhoz: ésszerűség, belenyugvás, egyén, relativitás, nincs bizonyosság.

- egzisztencializmus.....
-
- racionalizmus.....
-
- sztoicizmus.....
-
- szkepticizmus.....
-
- szofista iskola

Említsen 3 olyan fogalmat, amely Arisztotelész filozófiájára jellemző! 1..... 2..... 3.....

Írja a fogalmak mellé annak a filozófusnak a nevét, akivel a fogalom elsődlegesen kapcsolatba hozható! Bábáskodás módszere; Übermensch; A priori; Módszeres kétely; Szubsztancia; Logosz Részesedés tana; Első mozgató

A következő állítások közül melyek vonatkoznak Arisztotelész- és melyek Platón filozófiájára?

1. Platón tanítványa volt.
2. Szókratész tanítványa volt.
3. A folyton változó, érzékelhető világon túl létezik valami állandó, örök valóság.
4. Műveit dialógusokban írta.
5. A mozdulatlan mozgató a tiszta forma.
6. Teleologikus világmagyarázatot adott.
7. A tanulás visszaemlékezés.
8. Az Állam c. művének a VI-VII. részében (503 e-517 c) három metaforikus kép olvasható – a Nap-, az Osztott vonal- és a Barlanghasonlat.
9. Nikomakhoszi etika című művében abból indul ki, hogy milyen módon érhető el a legfőbb jó, a boldogság.
10. Az Organon Kategóriák című részében a létezőket tíz csoportba sorolja be.

Platón:

Arisztotelész:

Nevezze meg, melyik filozófushoz kapcsolódnak a következő értelmezések! A filozófus nevét írja be az idézett szövegrészek alatti kipontozott helyekre! (részfeladatonként 1-1 pont)

a) Filozófiája elválaszthatatlanul összefonódik rendkívüli személyiségével. Külső megjelenését tekintve igénytelen, nem törekszik vagyon, politikai befolyás vagy hírnév megszerzésére. Nem ír, ehelyett inkább mások nézeteit vizsgálhatja. Beszélgetési stílusa zavarba ejtő. Noha folyton önnön tudatlanságát hangsúlyozza, mindig megőrzi fölényét a vita során. Cáfoló módszerével megfosztja beszélgetőpartnereit meggyökeresedett meggyőződéseiktől, ám ezek helyett nem ad kezükbe pozitív tanítást, hanem rájuk bízva a felvetett kérdések megoldását.

b) Gyakorlati filozófiájának újdonsága, hogy elsőként igyekezett a morált mindenféle célképzettől, hajlamtól, boldogságfogalomtól függetlenül elgondolni. Az erkölcsi cselekvőt mint önmagának törvényt adó, szabad lényt gondolja el, aki a jó és rossz között nem külső minták alapján tesz különbséget. A kategorikus imperatívusz azt a terhet rója a cselekvőre, hogy minden pillanatban úgy cselekedjen, mintha egy univerzális törvényalkotó róla venné a példát az erkölcsi törvény kidolgozásához.

c) Hasonlóan más nagy középkori művekhez, fő műve, a terjedelmes Summa Theologiae egyúttal filozófiai és teológiai alkotás. Munkája messze a legkiemelkedőbb teljesítmény azok között a kísérletek között, amelyek célja az volt, hogy az értelmet a hit támaszává tegyék. Arisztotelész filozófiája segítségével Isten, a világ és az ember viszonyának újradefiniálását, valamint a keresztény elvekre alapozott új metafizika és etika létrehozását tűzte ki célul.

d) 1945 októberében hangzik el Az egzisztencializmus humanizmus című előadása, amelyben azokkal a meggyőződésekkel igyekszik szembeszállni, amelyek az embertől függetlenül létező értékekre támaszkodva azt állítják, hogy az ember lényege előzetesen meg van határozva. Ezzel szemben ő azt állítja, az ember teszi magát azzá, ami. Az emberi létezést szorongás, választás és szabadság jellemzi.

e) A Metafizika című műben az „első filozófia” programját vázolja fel, vagyis „a létezés mint létezés alapelveire és okaira” kérdez rá. Amikor azt kérdezzük, hogy valami miért éppen úgy van és nem másképp, akkor négy okot találunk, amelyek a következők: anyagi-, formai-, létrehozó- és cél-ok.

Nevezze meg az alábbi meghatározásoknak megfelelő fogalmakat! A fogalmakat írja be a definíció alatti kipontozott helyre! (részfeladatonként 1-1 pont) a) állami életre hivatott, közösségi lény (Arisztotelész) b) az egyes esetekből az általános tételekre következtetés módszere c) filozófiai álláspont, mely az észtekintet ismereteink legfőbb forrásának d) tapasztalat utáni, a tapasztalatból származó e) erény, testi, lelki kiválóság

Döntse el, hogy az alábbi állítások igazak vagy hamisak! (állításonként 1-1 pont)

a) A preszókratikus gondolkodók egyike, Thalész több mozgó arkhéból származtatta a világmindenséget.

b) Hérakleitosz a Tankölteményében amellettt érvel, hogy a világban nincs mozgás, a valódi létező van, keletkezés és pusztulás nélküli.

c) Arisztotelész az egyedi dolgokban két alkotórészt különített el: a passzív anyagot és a dolog mibenlétét biztosító aktív formát.

d) Descartes azt állította, hogy a lélek kiterjedt szubsztancia (res extensa).

e) A 20. századi filozófiában Heidegger veti fel újra a létre vonatkozó kérdést, a lét jelentésére és értelmére kérdez rá.

f) Az antikvitásban az az elképzelés uralkodott, hogy a dolgok valódi természete, lényege kizárólag az érzékszerveink előtt nem tárul fel.

g) Az ókori gondolkodók megkülönböztették a vélekedést a valódi tudástól.

h) Descartes fogalmazta meg azt a gondolatot, hogy a módszeres kétely bizonyossághoz vezet.

i) Descartes filozófiája szerint a „velünk született ideák” nem előfeltételei magának a tapasztalásnak.

j) Kant a „jelenségvilágot” tapasztalatilag és gondolatilag is megismerhetetlennek tartotta az ember számára.

Kitől származnak a következő idézetek? Miként a Nap megvilágítja a látható dolgokat, akképpen a Jó az ésszel felfogható dolgokat. Halj meg idejében; így tanítja Zarathustra. Jóllehet, aki nem tud idejében élni, hogy is tudhatna meghalni idejében? Jobb volna az ilyeneknek, ha meg sem születik soha! – Íme, ezt tanácsolom hát a fölöslegeseknek.

Bizonyos dolgok hatalmunkban vannak, más dolgok nincsenek. Tőlünk függ a véleményünk, az ösztönös vágyunk, a törekvésünk és az ellenszenvünk, egyszóval mindaz, amit egyedül alkotunk meg. Tehát az erény bizonyos értelemben középhatár, amennyiben ti. a középet igyekszik eltalálni. Feleletül azt kell mondanunk, hogy Isten létét öt úton lehet bizonyítani. Nyelvem határai világom határait jelentik.

Mely filozófiai problémákkal foglalkoztak kiemelten a következő filozófiai irányzatok?
Empirizmus Racionalizmus Egzisztencializmus.

A felsoroltak közül melyik mű írója Descartes, és melyik mű írója Kant?

A) A tiszta ész kritikája B) Értekezés a módszerről C) Lét és idő D) Az állam E) A gyakorlati ész kritikája
F) Elmékedések az első filozófiáról

Nevezze meg a meghatározások alapján a filozófiai fogalmat! Logikai következtetési séma, amely legalább két premisszából és egy konklúzióból áll. Kételyre buzdító, ismereteink megbízható voltát tagadó filozófiai álláspont. A filozófia egyik ága, a tapasztalati világon kívüli létezők tudománya. Olyan filozófiai világszemlélet, amely szerint a világot két alapelv uralja és hatja át.

Kapcsolja össze a következő meghatározásokat és fogalmakat! A meghatározások mellé írja be a fogalmak betűjelét!

1. ismereteink megbízható voltát tagadó filozófiai álláspont
2. testi, lelki kiválóság; erény
3. belső hang, lelkiismeret Szókratész filozófiájában
4. ismereteink végső forrásaként a tapasztalatot megjelölő filozófiai álláspont
5. az egyes esetekből az általános tételekre következtetés módszere
 - a) empirizmus b) areté c) induktív d) daimonion e) szkepticizmus

A feladat Descartes és Kant filozófiájához kapcsolódik. Döntse el, hogy az alábbi állítások igazak vagy hamisak! Descartes:

a) Elmékedések a metafizikáról c. munkájában arról a kételyekkel és bizonytalanságokkal teli útról számol be, amelyen járva eljutott az igazsághoz.

b) Az „illúzió-argumentum” szerint az érzékek megbízhatatlanok, elvileg lehetséges, hogy az érzékszervek megtévedzenek.

c) A test olyan szubsztancia, amelynek lényegi tulajdonsága a gondolkodás (res cogitans).

d) A lélek olyan szubsztancia, amelynek lényegi tulajdonsága a kiterjedés (res extensa).

e) Isten bocsátotta az ember rendelkezésére a „világos és elkülönített belátás” képességét.

Kant filozófiájára vonatkozó állítások:

f) Ismeretelméleti álláspontját A gyakorlati ész kritikája c. művében fejti ki.

g) Minden tudásunk a tapasztalatból ered.

h) Tudásunk azokról a dolgokról lehet, amelyeket az érzékszerveink és az értelem közvetítésével ismerünk meg.

i) A „magában való dolog világa” tapasztalatilag és gondolatilag is megismerhető.

k) A kategorikus imperatívusz kötelező erejű, általános érvényű erkölcsi törvény.

Mely filozófusok álláspontját tükrözik a következő tételmondatok?

1. „Noha ez a Logosz örökké létezik, az emberek képtelenek megérteni mind azelőtt, hogy hallották volna, mind azután, hogy először hallották.”

2. „A szubsztancia az, ami által a többi kategóriák mindegyike fennáll. Ennélfogva a szubsztancia az elsődleges létező.”

3. „Gondolkodom, tehát vagyok.”

4. „Némelyek túl későn hálnak meg, némelyek pedig túl korán. Idegen még a tanítás: halj meg idejében! – így tanítja Zarathustra.”

5. „A lét értelmére irányuló kérdés világos és áttekinthető felvetése előzetesen egy létező (a jelenvalólét) megfelelő magyarázatát kívánja meg, mégpedig létének tekintetében.”

6. „Minden dolognak mértéke az ember; a létezőknek, hogy léteznek, a nemlétezőknek, hogy nem léteznek.”

7. „Mert a kutatás és a tanulás teljes egészében nem más, mint visszaemlékezés.”

8. „Általános szabályul fogadhatom el: mindaz, amit egész világosan és elkülönítetten belátok, igaz is.”

9. „Sapere aude! Merj a magad értelmére támaszkodni! – ez tehát a felvilágosodás jelmondata.”

10. „Nyelvem határai világom határait jelentik.”

Válassza ki a felsorolt listából, melyik öt mű íródott a 17–19. században? A megfelelő betűjeleket karikázza be! (elemenként 1 pont)

A) Elmékedések a metafizikáról; B) Metafizika; C) Nikomakhoszi etika; D) Értekezés a módszerről; E) Így szólt Zarathustra; F) Summa Theologiae; G) Vallomások; H) Válasz a kérdésre: mi a felvilágosodás? I) A tiszta ész kritikája; K) Politika

Az alábbi filozófusok közül kikhez társíthatók a következő állítások? A számokat írd a nevek alá! (részfeladatonként 1-1 pont)

1. A létező keletkezésének négy okát különbözteti meg. 2. Filozófiájának kiindulópontja a kételkedés. 3. Az értékek átértékelése egész munkásságát meghatározza. 4. Szókratész tanítványa volt. 5. A tanulás visszaemlékezés. 6. Egyik legismertebb műve a Nikomakhoszi etika. 7. Az emberi megismerő-képesség kritikai vizsgálatát végezte el. 8. A filozófia négy fő kérdésre vezethető vissza: Mit lehet tudnom? Mit kell tennem? Mit szabad remélnem? Mi az ember? 9. Az ideák világa csak gondolkodással ragadható meg. 10. Rendszerében meghatározó szerepet kap a gondolkodó- és kiterjedt dolog fogalma.

Platón

Arisztotelész

Descartes

Kant

Nietzsche

Igaz vagy hamis? (részfeladatonként 1-1 pont)

A. Az arisztotelészi etika egyik központi kérdése, hogy az ember hogyan érheti el a boldogságot. B. Platón elgondolása szerint az állam élén filozófusoknak kell állniuk. C. Arisztotelész a műveit dialógusokban írta. D. A szillogizmus a végső okok önmagáért művelt tudománya. E. Arisztotelész ismeretelméletének központi gondolata így hangzott: „Sapere aude!” („Merj tudni! Merj a magad értelmére támaszkodni!”). F. Descartes gondolkodását a lehető legnagyobb bizonyosságra való törekvés jellemzi. G. Platón az igazságosságot, a mértékletességet, a bátorságot és a bölcsességet sorolta a kardinális erények közé. H. Nietzsche emelte be a filozófiába az Übermensch fogalmát. I. Descartes mellett érvelt, hogy a tapasztaláson alapul minden tudásunk. K. Platón szerint a fizikai világ jelenségei az igazi létezők.

Határozza meg röviden a következő filozófiai fogalmakat! (részfeladatonként 1-1 pont)
metafizika, kopernikuszi fordulat, kategorikus imperatívusz, empirizmus, zóon politikon, a priori

Kiknek a felfogását tükrözik a következő idézetek? Írja be a filozófus nevét a pontok helyére! (részfeladatonként 1-1 pont) a) „– Hová lett Isten? – kiáltott föl. – Majd én megmondom nektek! Megöltük őt – ti és én! Gyilkosai vagyunk mindannyian!” b) „Márpedig az erény éppen érzelmekre és cselekvésekre vonatkozik, melyekben a túlzás hiba, a hiányosság pedig gáncot von maga után, a közép viszont mindig dicséretben részesül, és megállja a helyét; e két körülmény pedig éppen az erényt jellemzi.” c) „A felvilágosodás az ember kilábalása maga okozta kiskorúságából. Kiskorúság az arra való képtelenség, hogy valaki mások vezetése nélkül gondolkodjék. Magunk okozta ez a kiskorúság, ha oka nem értelmünk fogyatékoságában, hanem az abbeli elhatározás és bátorság hiányában van, hogy mások vezetése nélkül éljünk vele.” d) „S mivel észrevettem, hogy ez az igazság: gondolkodom, tehát vagyok, olyan szilárd és olyan biztos, hogy a szkeptikusok legtúlzóbb feltevései sem képesek azt megingatni, azért úgy gondoltam, hogy aggály nélkül elfogadhatom a filozófia amaz első elvének, amelyet kerestem.”

Mikor éltek a felsorolt filozófusok? 1. Sartre 2. Arisztotelész 3. Hérakleitosz 4. Szent Anzelm 5. Descartes 6. Nietzsche 7. Kant 8. Heidegger 9. Bacon 10. Szent Ágoston
Ókor Középkor 16-17. század 18. század 19. század 20. század

A következő idézeteket a 2007-ben megjelent Filozófia című kézikönyvből emeltük ki. Kiről szólhatnak az idézetek? A filozófus nevét írja a kipontozott helyre! a) Anyja, (Szent) Monica keresztény volt. 386 augusztusában megtér, és egyben visszavonul a világi karriertől. Legjelentősebb művei: A szabad akarat, Vallomások, A Szentháromság, A teremtés könyvének szó szerinti értelmezése, Isten városa. b) Alapkérdése a következő: [...] Az igazságot pusztán az értelem természetes világossága révén kutatva lehetséges-e olyan állítást találni, amely ellenáll minden furfangnak, amellyel kétségbe vonhatjuk köznapi állításainkat, s amely a filozófia épületének megrendíthetetlen alapzatát alkothatja? Ennek a feladatnak megoldására vállalkozik a hat részből álló metafizikai elmélkedés. c) Nem hagyott hátra írott műveket, így filozófiáját csak másodlagos forrásokból próbáljuk rekonstruálni. Pere és halála heves vitákat váltott ki Athénben. d) „Olyasvalami az ember, amin felül kell kerekedni.” Ha az Isten halott, akkor az embernek kell az életét irányítania és a világ további sorsáról gondoskodnia. [...] Az embernek önmagát kell meghaladnia, és önmagát kell megteremtenie.

A különböző filozófiatörténeti korszakokban és irányzatokban egy-egy filozófiai probléma nagyobb mértékben került az érdeklődés homlokterébe, mint más korszakokban, irányzatokban. Párosítsa a jellemző problémákat és a korszakokat, irányzatokat!

A megismerés kérdése Hit és tudás viszonyának kérdése Az egyéni lét kérdése Az igazságkeresés nyelvi lehetősége A filozófia és a tudomány viszonya A természeti környezet fennmaradásának kérdése

a) egzisztencializmus b) pozitivizmus c) analitikus filozófia d) skolasztika e) globalizáció, f) felvilágosodás

Mely fogalmakra ismer a leírás alapján? a) Filozófiai diszciplína: a természetben, a „phüszisz”-en túlival foglalkozó tudomány b) Önmagában létezik, a tulajdonságok alapjául szolgál..... c) Istenismeret (hittudomány) latin elnevezéssel..... d) Kanti fogalom: ami megelőzi a tapasztalatot.....

Idézza fel a következő filozófusok egy-egy jellemző gondolatát!

Platón.....

.....

Kant.....

.....

Nietzsche.....

Írja a megfelelő korszakokhoz a filozófusok nevét! Kant, Nietzsche, Szent Ágoston, Platón, Descartes, Arisztotelész, Wittgenstein, Aquinói Szent Tamás, Locke, Heidegger
Ókor, Középkor, Felvilágosodás, 19. század, 20. század

Határozza meg tömören a következő filozófiai álláspontok lényegét! Szkepticizmus Empirizmus Racionalizmus

Mely filozófiai fogalmakra ismer a rövid meghatározások alapján? A dolgok végső lényege, önálló létező: Logikai következtetési séma Arisztotelész filozófiájában: PrINCÍPIUM, Ősanyag, Őselv a preszókratikus filozófiában: Tapasztalat előtti, tapasztalattól független ismeret:

A következő művek címét párosítsa a szerzőkkel, majd írja a megfelelő helyre a megadott fogalmakat is!

Művek: A tiszta ész kritikája, Így szólott Zarathustra, Phaidón, Elmékedések az első filozófiáról, Summa Theologiae, Metafizika

Fogalmak: analitikus ítélet, idea, kategóriák, módszeres kétely

Platón Arisztotelész Aquinói Szent Tamás Descartes Kant Nietzsche

A filozófiai fogalmakat kapcsolja a filozófusokhoz! a) mozdulatlan mozgató b) anamnézis c) nyelvjáték d) tabula rasa e) ember fölötti ember f) álom argumentum g) bábáskodás h) pantha rhei (minden folyik) i) a priori ismeret k) skolasztika

Filozófusok: Descartes Arisztotelész Nietzsche Locke Platón Wittgenstein Kant Aquinói Szent Tamás Hérakleitosz Szókratész

Válassza ki a következő állításokhoz tartozó filozófiai fogalmat! Egy fogalommal többet adtunk meg, ahhoz ön írjon egy igaz állítást!

Isten és a mindenség nem különül el egymástól..... Mi teremtjük meg önmagunkat..... Az értelem útján is eljuthatunk Istenhez..... Mindenben kételkednünk kell.....

sztoicizmus, egzisztencializmus, istenérvek, panteizmus, szkepticizmus

Kitől származik az idézet? Írja a filozófus nevét a kipontozott helyre!

Világos, hogy a szubsztancia az, ami által a többi kategóriák mindegyike fennáll. Ennél fogva a szubsztancia az elsődleges létező: nem minősített értelemben vett létező, hanem egyszerű értelemben vett létező.Mi vagyok tehát én? Gondolkodó dolog. Mit jelent ez? Nyilvánvalóan kételkedő, megértő, állító, tagadó, akaró, nem akaró, de egyszersmind elképzelő s érzékelő dolgot is. Képzeld el, hogy az emberek egy barlangszerű föld alatti lakóhelyen – melynek a világosság felé nyíló s a barlang egész szélességében elhúzódó bejárata van – gyermekkoruktól fogva lábukon és nyakukon meg vannak kötözve, úgyhogy egy helyben kell maradniuk, s csak előre nézhetnek, fejüket a kötelek miatt nem forgathatják; hátuk mögött felülről és messziről egy tűz fénye világít, a tűz és a lekötözött emberek között pedig fent egy út húzódik, melynek mentén alacsony fal van építve, mint ahogy a bábjátékosok előtt a közönség felé emelvény szokott állni, amely fölött a bábjaikat mutogatják. Az őrült közékük vetette magát, szinte átlukasztva őket a tekintetével. „Hová lett Isten? – kiáltott föl. Majd én megmondom nektek! Megöltük őt – ti és én! Gyilkosai vagyunk mindannyian!

Igaz vagy hamis? A) Descartes a művészetet a másolat másolatának mondta. B) Arisztotelész szerint az ember társas lény. C) Kant etikájának alaptétele a kategorikus imperatívusz. D) Descartes szkeptikus gondolkodó volt. E) Platón dialógusaiban körvonalazódtak elsőként a filozófia majdani alapkérdései. F) Nietzsche a művészet kiemelkedő értékét hirdette.

Kapcsolja össze a következő fogalmakat és meghatározásokat!

1) a posteriori 2) szubsztancia 3) dualizmus 4) apatheia 5) racionalizmus

a) szenvedélymentesség, érzelemmentesség b) filozófiai álláspont, mely szerint a világot két alapelv uralja és hatja át c) tapasztalat utáni, a tapasztalatból származó d) filozófiai álláspont, amely az észtekint az ismeretek legfőbb forrásának e) önálló léttel bíró létező, a dolgok legvégső lényege, önmagának az oka

Döntse el, hogy az alábbi állítások igazak vagy hamisak!

1) A filozófia szó görög eredetű, a bátorság szeretetét jelenti. 2) A hellenizmus korában kizárólag természetfilozófiával foglalkoztak. 3) Descartes szerint igazuk van a szkeptikusoknak, minden kétségbe

vonható, nem juthatunk el egyetlen igaz tételhez sem. 4) Kant szerint a filozófia a következő kérdésekre vezethető vissza: Mit lehet tudnom? Mit kell tennem? Mit szabad remélnem? Mi az ember? 5) A filozófiának nem lehetséges olyan egységes definícióját megfogalmazni, amely egész történetére, az összes ágára és irányzatára érvényes volna. 6) Az ókori gondolkodók mindegyike több mozgó arkhéból származtatta a világmindenséget. 7) Platón amellett érvel, hogy a valódi létező folytonosan változik. 8) Arisztotelész Metafizika c. művében a szubsztancia létezését, keletkezésének okait vizsgálja. 9) Descartes szerint a lélek olyan szubsztancia, amelytől elválaszthatatlan a kiterjedés. 10) Heidegger veti fel újra a lét jelentésére és értelmére irányuló kérdést.

Kinek az etikai felfogását mutatják be a következő értelmezések? Annak a filozófusnak a nevét írja be az idézett szövegrészek alatti kipontozott helyre, akihez az értelmezés kapcsolódik! (feladatonként 1–1 pont)

a) Az erkölcsi cselekvőt, mint önmagának törvényt adó, szabad lényt gondolja el, aki a jó és rossz között nem külső minták alapján tesz különbséget. A kategorikus imperatívusz azt a terhet rója a cselekvőre, hogy minden pillanatban úgy cselekedjen, mintha egy univerzális törvényalkotó róla venné a példát az erkölcsi törvény kidolgozásához. b) A beszélgetve tanító filozófus érvelése szerint az erényes viselkedés a tudás egyik formája, ennél fogva tanulás útján elsajátítható. Ebből az a következtetés adódik, hogy „senki nem tesz rosszat készakarva”. A hitványság eszerint nem egyéb, mint tudatlanság a jó és rossz kérdésében. c) Az erkölcsi erényt olyan lelki alkatnak tekintti, amely középpütt áll két szélsőséges érzelem között. Ez a közép azonban mindig „hozzánk viszonyított közép”, amely minden emberben más és más. d) Etikájának központi része a gyönyörrre vonatkozó tanítás. Meghatározása szerint a boldog élet a test egészségében, azaz a fájdalomtól való mentességében és a lélek zavartalanságában áll. e) Tanítása szerint a megismerő lélekrész erénye a bölcsesség, az indulati részé a bátorság, a vágyakozó lélekrészé a mértékletesség. Ha a lélek mindhárom része megfelelően működik, akkor érvényesül a lélek egészében a negyedik erény, az igazságosság.

Mely fogalmak meghatározása a következő? 1. Két premisszából és egy konklúzióból álló logikai következtetési séma Arisztotelész filozófiájában. 2. Öröm, gyönyörűség Epikurosz filozófiájában. 3. A tapasztalati világon kívüli (fizikai világon túli) létezők tudománya. 4. Önálló létező, más létezők alapja Arisztotelész filozófiájában.

Az alábbi állítások közül aláhúzással jelölje meg azt az ötöt, amely az antik filozófiához köthető!

A helyes életvezetésnek a test fájdalommentességére és a lélek zavarmentes állapotára kell törekednie.

Az igazság megtalálásához a módszeres kétely vezet el.

A kijelentések összessége a nyelv.

A tanulás visszaemlékezés.

Az erényt a középhatár jellemzi.

A szépség örök, a szép dolgok azonban múlandók.

A megismerés során a valóság igazodik az emberi elméhez.

A négy sarkalatos erény a bölcsesség, a bátorság, a mértékletesség és az igazságosság.

A legfőbb értékek elértéktelenedtek, viszonylagossá váltak.

Írja az állítások betűjelét a filozófusokhoz! Egy filozófushoz több állítás is tartozhat, és lehet olyan filozófus, akihez egyetlen állítás sem tartozik. (részfeladatonként 2-2 pont)

Platón Arisztotelész Kant Descartes Nietzsche

A) Minden ismeretünk tapasztalati jellegű, de nem minden ismeretünk származik tapasztalásból.
B) A fizikai világ jelenségeinek nincs igazi létük. C) A tér és az idő a priori szemléleti forma. D) A tárgyakkal az ember megismerő képességéhez kell alkalmazkodniuk. E) A megismerés előfeltétele a módszeresen és radikálisan alkalmazott kétely. F) Vannak velünk született eszméink, amelyek nem származnak sem a tapasztalatból, sem a képzeletből.

Egészítse ki az alábbi mondatokat! (részfeladatonként 1-1 pont) Az alapkérdéseinek középpontjában a jó áll, az erkölcsi jelenségek és értékek vizsgálatával foglalkozik. A) esztétika B) ontológia C) etika

Descartes szülő tanításában a kiterjedt testek és a tiszta gondolkodás élesen elkülönül egymástól. A) teológiáról B) szubsztanciáról C) apatheiaról

Az új mitológiát teremtő fiatal Nietzsche világmagyarázó szimbólumai ókori görög istenek voltak: és Dionüszosz. A) Aphrodité B) Artemisz C) Apollón

Írja be az adott meghatározáshoz kapcsolódó filozófiai korszakot, irányzatot, majd nevezze meg a korszakok, irányzatok egy-egy képviselőjét!

A biztos ismeretelméleti kiindulópontot a tapasztalatban gyökerező tudásban jelöli meg.

Az irányzat szerint az egyéni lét lehetőségeinek vizsgálata által lehetséges az emberi lét problémáinak megvilágítása.

A hit és tudás viszonyának kérdését középpontba állító korszak.

A filozófiának a tudományokhoz kell hasonlania.

Közvetlen vagy közvetett verifikációra van szükség ahhoz, hogy az állítások igaz vagy hamis voltát eldönthessük.

A jelszava: Sapere aude!

Az irányzat a sorsot elfogadó emberi magatartást hirdeti.

Döntse el az ókori filozófiára vonatkozó állításokról, hogy igazak vagy hamisak!

Arisztotelész Lükéionban alapította meg saját iskoláját.

Az arkhé lehet őselem, és lehet őselv.

Szókratész pere és halála heves vitákat váltott ki Athénben.

A püthagoreusok szerint: minden dolog mértéke az ember.

Arisztotelész mindenben egyetértett mesterével, Platónnal.

Parmenidész tanítványa volt az eleai Zénon.

Szókratész „filozófiai tanköteményeket” hagyott az utókorra.

Platón feltételezi az erények ideáinak létezését.

Hérakleitosz a mozgásban, a változásban látja világunk lényegét.

Epiktétosz arra biztat, hogy harcoljunk akár a végzet ellen is.

Kinek a filozófiájáról van szó a Filozófia című kézikönyvből vett idézetekben?

Nem véletlen, hogy töredékeinek egyik kulcsszava a logosz, mely egyaránt jelent arányt, szabályszerűséget, értelmet és beszédet. A szavak használata tevékenység, és

az egyes szavak használatát un. nyelvjátékok határolják be. Az igazságot pusztán az értelem természetes világossága révén kutatva lehetséges-e olyan állítást találni, amely ellenáll minden furfangnak, amellyel kétségbe vonhatjuk a köznapi állításainkat, s amely a filozófia épületének megrendíthetetlen alapzatát alkothatja? Javaslatá tehát az, hogy fordítsuk meg a sorrendet, és tegyük fel, hogy nem az elme igazodik a tárgyakhoz, hanem a tárgyak igazodnak a megismerésünkhöz. Párizsban oktatott, disputákat tartott, s az említett vitákhoz kapcsolódó írásokon kívül folytatta a Summa theologiae-t.

Írjon három olyan fogalmat, amelyekről biztosan beszélne Platón filozófiájának bemutatásakor!

.....

Melyik korszakban születtek a következő filozófiai művek?

A) Így szól Zarathustra B) A tiszta ész kritikája C) Állam D) Elmékedések az első filozófiáról E) Summa Theologica

1) Ókori filozófia 2) Középkori filozófia 3) 16-17. századi filozófia 4) 18. századi filozófia 5) 19. századi filozófia

Karikázza be a helyes válaszok betűjelét! (feladatonként 1-1 pont)

1. A a filozófiának a tapasztalati világon kívüli létezőket vizsgáló ága. A) logika B) metafizika C) tudományfilozófia

2. Platón szerint az államot kell kormányozniuk. A) a filozófusoknak B) az öröknek C) a népnek

3. Melyik nem tartozik a kardinális erények közé? A) bölcsesség B) nagylelkűség C) mértékletesség

4. A olyan logikai következtetési séma, amely legalább két premisszából és egy konklúzióból áll. A) szubsztancia B) zoón politikon C) szillogizmus

5. Mi a jelentése a görög hédoné szónak? A) öröm, gyönyörűség, élvezet B) józan önmérséklet C) szenvedélymentesség

6. Aquinói Szent Tamás szerint „Isten létét ... úton lehet bizonyítani”. A) egy B) három C) öt

7. Az ismeretek legfőbb forrásának a tapasztalatot tekintő filozófiai álláspont: A) a szkepticismus B) az empirizmus C) a racionalizmus

8. „A felvilágosodás az ember kilábalása maga okozta kiskorúságából.” Kihez kapcsolódik ez a meghatározás? A) Kant B) Rousseau C) Wittgenstein

9. Kant felfogása alapján az „a posteriori ismeretekre tehetünk szert”. A) a tapasztalattól függetlenül B) a tapasztalat előtt C) tapasztalati úton

10. Az idea fogalma melyik filozófushoz kapcsolható? A) Kant B) Nietzsche C) Platón

Kiktől származnak a következő gondolatok? Írja be az állítások betűjelét a filozófushoz! Egy filozófushoz több állítás is tartozhat. (feladatonként 1-1 pont)

A) „Mert a kutatás és a tanulás teljes egészében nem más, mint visszaemlékezés.” B) „Hiszed-e, hogy ezek az emberek önmagukból és egymásból valaha is mást látnak, mint azokat az árnyékokat, amelyeket a tűz a barlangnak a velük szembe eső falára vetített? ” C) „A filozófia a következő kérdésekre vezethető vissza: Mit lehet tudnom? Mit kell tennem? Mit szabad remélnem? Mi az ember?” D) „Miként a Nap megvilágítja a látható dolgokat, akképpen a Jó az ésszel felfogható dolgokat.” E) „A szubsztancia az, ami által a többi kategóriák mindegyike fennáll. Ennélfogva a szubsztancia az elsődleges létező.” F) „Sapere aude! Merj a magad értelmére támaszkodni! – ez tehát

a felvilágosodás jelmondata.” G) „Az erkölcsstan legfőbb alaptétele tehát: cselekedj oly maxima szerint, amely egyszersmind általános törvény is lehet.” H) „Mi vagyok én tehát? Gondolkodó dolog. Mi az, hogy gondolkodó dolog? Olyan dolog, amely kételkedik, ért, állít, tagad, akar, nem akar, képzeli és érez.” I) „A görög világban, eredetük és céljaik szerint, roppant ellentét áll fenn a szemléletes, apollóni művészet és a zene, Dionüszosz nem szemléletes művészete között.” K) „Az alkotmányok korcs alakjai: a királyságé a türannisz (zsarnokság), az arisztokráciáé az oligarchia és a politeiáé a demokrácia.”

Platón Arisztotelész Descartes Kant Nietzsche

Sorolja korszakokhoz az alábbi filozófusokat! 1. Descartes 2. Szókratész 3. Nietzsche 4. Locke 5. Aquinói Szent Tamás 6. Wittgenstein 7. Arisztotelész 8. Szent Ágoston 9. Kant 10. Hérakleitosz 11. Carnap 12. Bacon

Görög filozófia Patrisztika Skolasztika 17-18. század 19-20. század

Nevezd meg a következő fogalmakat! 1. A kanti fordulat jelzője. 2. Jelenthet értelmes beszédet és kozmikus rendező elvet az ókori görög filozófiában. 3. Őselv, alapelv a preszókratikus filozófiában. 4. A filozófia egyik ága, a tapasztalati világon kívüli létezők tudománya. 5. Mindent egyetlen alapelvre visszavezető filozófiai álláspont. 6. A metafizika ága, lételmélet.

Válasszon a következő filozófusok közül, majd válaszoljon a kérdésekre!

Parmenidész, Szent Ágoston, Bacon, Locke, Kierkegaard, Nietzsche

Választott filozófus:..... Egyik művének a címe; Jellemző gondolata, állítása (nem követelmény a pontos idézés); Filozófiai probléma, amely kiemelkedően foglalkoztatta; Miért őt választotta?

A Filozófia című kézikönyvből idézünk. Kiről szólnak az idézett sorok?

a) Nem csupán nem ír, hanem szóban sem ad elő pozitív filozófiai tantételeket, ehelyett mások nézeteit vizsgálja. Noha folyvást önnön tudatlanságát hangsúlyozza, mindig megőrzi fölényét a vita során. b) Tudjuk, hogy Kölnben Albertus előadásait hallgatta, többek között Arisztotelész Nikomakhoszi etikájáról. 1252 nyarán rendkívül fiatal volt még ahhoz, hogy néhány éven belül a teológia magisztere váljék belőle. c) Az első világháborúban önkéntesként vett részt, és a háború alatt megírta első életében megjelent könyvét, a Logikai-filozófiai értekezést. d) Minden tapasztalat valamilyen fokú felismerést jelent, a felismerés pedig már hordozza a fogalmiság mozzanatát. Nem lehetséges tehát tárgytapasztalat az értelmi kategóriák nélkül.